

Frågor om frieribruken.

1. Förekommo i Eder ort, eller förekomma där fortfarande, de s.k. nattfrierierna såsom folksed? Vad kallades detta bruk (fria, fri-ning)? Är det Eder bekant från andra närliggande orter?
2. Besökte ynglingarna härvid flickorna såväl i flock som enskilt, eller förekommo uteslutande enskilda frieribesök?
3. Om flickorna besöktes i flock: var detta inledningen till enskilda besök eller skedde det uteslutande på skämt, för att bedriva upptåg och dyl.? Huru har bruket utvecklats sig i mannaminne?
4. Om flickorna besöktes enskilt: ledde detta till allvarligare förbindelser, slutande med trolovning ("göra visst", få vissa) och äktenskap, eller var det endast osed inom vissa lager av befolkningen (löst folk o.s.v.)? Vilken skillnad råder i detta avseende mellan de olika klasserna av allmogen?
5. I huru stora flockar gick man? Leddes flocken av någon yngling? Vad kallades han? Var samlades man?
6. Från vilken ålder deltog flickor och gossar i dessa bruk? Huru snart började man, efter det man gått och läst? Huru tillgick vid första frieribesöket? Vad kallades en yngling eller flicka, som ej ännu varit med om dylika besök?
7. Skulle gossar och flickor på något sätt intagas i ungdomens lag, innan de fingo deltaga i frieri? När skedde detta? Under vilka former? Skulle även främmande byars ungdom, som vistades i byn (t. ex. drängar o.a.), på liknande sätt upptagas i laget?
8. Funnos några skrivna eller oskrivna regler för ungdomslaget? Hade detta någon ledare? Vad kallades han? Huru utsågs han? När? Bar han något tecken på sin värdighet (käpp eller likn.)?
9. Var byn delad i flere ungdomslag? Huru begränsades dessa i förhållande till varandra? I vilket förhållande stodo de till läsrotar, kalaslag?
10. Skulle en friare, tillhörande en annan by (läsrot o.s.v.) bestå ("spendera") för att få färdas som friare i byn? I vilken form utkrävdes denna ersättning? Vid vilken tidpunkt av frieriet? Utkrävdes på samma sätt av en inbys friare, som begynt fria visst, någon sorts ersättning?
11. Tillgången vid frieribesöken: Hur kom man in? Knackningar: Varmed knackade man (pipskaftet, "bullenstaken" o.likn.)? I vilken

takt skedde knackningen? Lästes några ramsor (vad kallade man dylika)? Återge dem: Vilka plagg fick gossen taga av sig? Hade man några särskilda namn på plagg, som brukades vid tillfället? När begav ynglingen sig bort? Förde han med sig någon sorts traktering när han kom? Fick han själv någon sådan?

12. Var lågo flickorna? I stugan? I kammaren? På fähusloftet? På stallhjällen? I boden? I ladan? I vilken mån berodde detta på årstiden? Besöktes flickorna i fäbodarna? Vid vilka tillfällen? I slogbodarna?

13. Besöktes flickorna efter oppsittorna? Då man "vakade fredagsnatt"? Efter dansstugor, stordanser o. likn.? Huru anordnade man dylika? Vilka deltog i dem?

14. Brukade två flickor dela sängplats vid nattbesöken? Vad kallades det (kola)? Brukade flere pojkar dela sängplats med en flicka vid dylika tillfällen?

15. Brukade man förse främmande byars flickor, som gästade i byn, med nattfriare?

16. Huru länge pågick frieriet, innan man "gjorde visst"? Bedrevs någonsorts skämt med friare, som fått avslag av flickan? Vad kallades detta?

17. Huru tillgick vid trolovningen? Förekom någon sorts formell trolovning i närvaro av föräldrar o. a. närstående personer? Ha bruken i detta hänseende förändrats i mannaninne? Förekom efter den formella trolovningen provliggning?

18. Huru bedömde ungdomen själv avstegen från gällande sed i detta hänseende? Huru bedömdes seden av de äldre? Ha de religiösa rörelserna utövat något inflytande på seden? Har seden bekämpats av ungdomsrörelsen? Har den på något sätt urartat på senare tid?

19. Har man talat om björn eller björnkalas i samband med lysning och bröllop? Vad berättar man om dessa benämningar, seder och bruk? Utklädning till björn l. andra djur?

20. Har stabbdans ("sitta på huggkubben") förekommit vid dessa eller andra tillfällen? Huru tillgick därvid?

21. Känner man till kranskalas, och vad berättas därom? Brudkransen?

22. Känner man till något tillfälle, då pojkarna brukat erhålla tråddockor av flickorna - eventuellt med "kärleksände"?

23. Förekommo lekstugor?

Några tillägg till K. Robl N. Wikmans "Frågor rörande utpågången".

-----"nev nev med särskilt avseende på Jämtland."

1. Vad betyder storpojke? storstora? Är konfirmationsåldern gränsen mellan lillpojke och storpojke? Av gammalt ansågs att pojkar borde vara några år äldre än konfirmander, innan de fingo "gå utpå", vad kallades då pojkar i mellanåldern, alltså sådana som gått och läst, men höllos för unga för att få vara med och gå utpå?
2. Användes ordet sträk (strek, streik) endast om fullvuxna pojkar, tös (taus, töus) endast om fullvuxna flickor?
Finns det något ord motsvarande halvkarl? Är "framväxt tös" ett uttryck, som förefaller norskt?
3. Var det endast vuxna flickor, som fingo sin liggplats i storesängen på fähushjällen?
4. Användes några andra uttryck jämte "gå utpå" om nattfrierierna? Fanns ordet "utpågång" (utpågång?), gå å fri, gå på bygda, gå på hjällen, gå på ligg (ha ett gott ligg), gå på nattskå, gå på domp, gå på brännmarsch, gå på knas, gå på roten, gå å hösta, gå å skroå, gå å slankra, ropa in, bejsa in?
5. Beskriv hur det tillgick, när ynglingarna gingo utpå i flock.
6. Fanns ordet ungdomslag och vad betydde det? Fanns det bland den manliga ungdomen någonting, som liknade en förening med vald anförare, med stämmor, böter eller andra straff för förseelser mot sed och skick vid nattfrierierna eller andra tillfällen? Förekom något prov innan nya ynglingar fingo vara med, såsom att brottas med de äldre, att lyfta en tung sten el. dyl.?
7. Har ungdomen haft särskilda kalas eller gillen? (Vid Mikaelitiden?) Hölls lekstuga av gammalt så ofta som var lördagskväll? Gingo ynglingarna utpå samma kvällar? Skulle de, som första gången voro med, bjuda på något och hur kallades denna traktering (gulbenskanna? bestå för storpojke?)
8. Hur tillgick det när någon skulle "håll för natta"? Var det pojken eller flickan eller båda tillsammans som skulle bjuda och vilka skulle ha denna traktering? Förekom den blott efter första natten eller oftare?
9. Hölls ungarlarna något kalas för brudgummen före brölloppet?
10. Fordrades det att ynglingen skulle ha röjt en jordbit innan han ansågs mogen att gifta sig (giftesåker?)
11. Vad menas med hammarband? (jag har varit till vittnes på hammarbandet = jag har varit vittne vid trolovningen?)

Vänd!

12. Finns ramsor motsvarande följande (från Angermanland): "Gör mot viljan

och stig på tilljar, och öppna på ten, som går tvärs över ven".----

"Jag har gått i förbund med kudden och förening med fullen jag."

Häver ej opp durren för några pojkar "mer än några pojkar".

13. Aro uttryck sådana som "taga gulben", "taga hönsung", "dra grön- eller gul-

strumporna av flickan" eller liknande om gossar, som första gången ligga

ute hos en flicka, "få koft" om en flicka, som första gången låg med en

pojke (n.b. hans kolt) Evensom "taga varandras linder" om två ungdomar

som första gången friade, kända?

3. Var det endast vuxna flickor, som lingo sin liggplats i storsängen på

4. Användes några andra uttryck jämte "gå upp" om hästfärderna till

5. Beskriv hur det tillgick, när ynglingarna gingo upp i flok.

6. Tärns ordet ungdomslag och vad betydde det? Tärns det bland den manliga

7. Har ungdomen haft särskilda kaisa eller allier? (Vid Mikaelisdagen)

8. När tillgick det när någon skulle "håll för natt"? Var det pojken eller

9. Höllo ungdomarna något kaisa för programmen före bröllopet?

10. Fördes det ett ynglingar skulle ha varit en jordbit innan han småge

11. Vad menas med hämmarband? (Jag har varit till vittnes på hämmarbandet

Jag har varit vittne vid profvningen?)

!BneV